

**Schoolondersteuningsprofielen
Plein013
2016**

De Stappen

Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel IVO

Naam onderwijsvoorziening: **Basisschool De Stappen te Tilburg**

Bestuur: Stichting Xpect Primair

Datum bezoek : 10 december 2015

In opdracht van : Plein013

Rapporteur: Ina Latuputty

Sardes, Utrecht

December 2015

Inleiding

Uw school¹ biedt onderwijsondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer uw school tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar een andere school, bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Scholen verschillen in de onderwijsondersteuning die zij (kunnen) bieden. Uit verwijsgedrag van scholen bijvoorbeeld blijkt dit heel duidelijk: een leerling waarbij de ene school tegen de grenzen van haar onderwijsondersteuning aanloopt, kan op een andere school zonder al te veel inspanning passend onderwijs krijgen. Soms is de reden makkelijk aanwijsbaar: een school in een gebouw met veel trappen en weinig ruimte is niet zomaar passend voor een leerling in een rolstoel. Maar meestal is het lastiger om aan te geven wanneer een leerling niet, en wanneer wel, op de school terecht kan.

Zowel voor de school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, samenwerkingsverband po Plein013, regionaal netwerk Passend Onderwijs), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de onderwijsondersteuning en wat de mogelijkheden zijn om de onderwijsondersteuning te versterken en eventueel uit te breiden.

Uw school maakt onderdeel uit van samenwerkingsverband Plein013. Van alle scholen van dit samenwerkingsverband is in najaar 2013 het ondersteuningsprofiel in kaart gebracht. We brengen de profielen nu, in 2015, opnieuw in kaart, op een vergelijkbare manier als in 2013. De inhoud van de rapportage is iets uitgebreid, en wat anders geordend dan de rapportage in 2013. Wij hopen hiermee de informatie nog beter leesbaar aan te bieden, zonder de vergelijkbaarheid met 2013 te verliezen.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingenpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
 - a. extra handen / omvang van de klassen
 - b. speciale onderwijsmaterialen
 - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
 - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
 - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het samenwerkingsverband Plein013, en in het bredere onderwijsveld

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingenpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode als leidraad hanteren. Leerlingen die onvoldoende uit de weg kunnen met de standaardmethode krijgen herhalingsstof, extra instructie of verdiepingsstof – zoals die binnen de methode is gegeven. Het gemiddelde niveau en tempo van de standaardmethode is maatgevend. Scholen die dit concept welbewust hanteren zijn vaak van opvatting dat 'een leerling bij de groep houden' betekent dat de leerkracht zijn of haar uiterste best doet om de zwakkere leerling voor wat betreft zijn of haar prestaties zoveel mogelijk bij de gemiddelde groep aan te laten haken.

Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept afstemmen op de leerlingen die op dat moment de klas vormen. De start ligt bij de individuele onderwijsbehoeften van leerlingen met hun individuele ontwikkelings- en leerlijnen. Het overzicht van die lijnen in de groep geeft mogelijkheid tot het bundelen van de leerlijnen waar deze (bijna) samenvallen. De instructieplanning wordt afgestemd op deze gebundelde leerlijnen. De werkvormen in de groep zijn vaak heterogeen, waardoor 'een leerling bij de groep houden' hier een gelijke betekenis heeft voor elke leerling. Bij een dergelijk concept worden veelal ook standaardmethoden en methode-gebonden toetsen gebruikt, maar dan als middel zonder dat zij direct het didactisch en pedagogisch handelen sturen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

Van een extra vergroting van de range van onderwijsbehoeften in een klas is sprake bij combinatieklassen.

Leerkrachten op scholen die vooral methode-gestuurd werken, rekken naarmate er meer verschillende kinderen in hun klas zitten, de mogelijkheden van hun onderwijsaanbod steeds verder op.

Manieren om binnen het methode-gestuurde concept onderwijs te bieden aan leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften zijn o.a.:

- het groeperen van handelingsplannen;
- het werken in niveaugroepen;
- zelfstandig werken;
- vergroting van de expertise van de leerkracht;
- incidentele toepassing van vormen van leren in heterogene groepen;
- de keuze van methodes die heel veel ruimte bieden voor gedifferentieerd werken.

Omdat het uitgangspunt van de les bepaald is door de centrale aanpak van de methode, betekent elke nieuwe onderwijsbehoefte een extra aanpassing bij die aanpak. Wanneer veel aanpassingen nodig zijn, beleeft de leerkracht dit vaak als een stapeling van taken, en daarmee als een toenemende belasting. Soms uit zich dit door de behoefte van de leerkracht aan steeds meer orde en rust in de klas, om de controle te kunnen houden over alle verschillende activiteiten die gelijktijdig plaatsvinden. Met het toenemen van de organisatorische belasting van de leerkracht, blijft er minder tijd en energie over voor het ter plekke inspelen op specifieke behoeften van leerlingen op het moment dat die zich aandienen.

Het methode-gestuurde onderwijsconcept is begrensd in haar capaciteit om kinderen met andere onderwijsbehoeften op te nemen.

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school)
- een interview met sleutelfiguren uit de school (minimaal de directeur, een intern begeleider, een leerkracht en een ouder) - aanwezig waren: Carla Hendriks (directeur), Caroline Aarts (onderwijskundig teamleider), Pauline Smits (intern begeleider), Ester van Geet (intern begeleider), Nancy Brekelmans (leerkracht/hoogbegaafdheidsspecialist), Linda Rovers (consulent), Brigitte van Tongeren (consulent).
- observaties bij enkele lessen: groep 3, groep 5, groep 7 en de Plusklas.
- een teamgesprek - aanwezig was: ongeveer een derde van de medewerkers.

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het gesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende onderwijsbehoeften.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van de Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen. Vanuit het streven om de betrouwbaarheid van de profilering zo hoog mogelijk te stellen, is de profilering bovendien getoetst aan onderling afstemming tussen de auditoren die de scholen van Plein013 bezochten.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groeimogelijkheden

Korte impressie van de school

Basisschool de Stappen is een grote en groeiende basisschool (596 leerlingen op 1 oktober 2015, naar verwachting 482 leerlingen op 1 oktober 2013) in Tilburg Oud-Noord. De leerlingen van de school komen vooral uit de wijk Theresia en omliggende wijken van Tilburg Oud-Noord. De Stappen is een brede school die in een nieuwe multifunctionele accommodatie (MFA) gevestigd is. Men profileert zich als een wijkschool die open staat voor samenwerking met andere organisaties in de wijk. De samenwerking met anderen moet leiden tot brede ontwikkelingskansen voor alle kinderen. De activiteiten zijn gericht op de 7 subwijken in dit gedeelte van de stad.

De school is ruim 70 jaar geleden gestart in de Theresiastraat. Het toenmalige gebouw dateert uit 1938 en heeft dankzij inspanning van de buurtbewoners een nieuwe bestemming gekregen, zodat het behouden is gebleven als een markant punt binnen de wijk. De naam De Stappen is in 1992 bedacht door een leerling. De achterliggende gedachte is: een kind stapt in acht jaren door de basisschool heen. Beginnend als kleuter met kleine stapjes, maar uitgroeidend tot een twaalfjarige, die met flinke schreden het verdere leven instapt.

In november 2010 heeft men de nieuwe multifunctionele accommodatie betrokken. Naast de school met gymzaal zijn het welzijnswerk van de Twern, een peuterspeelzaal van Kinderstad, een kinderdagverblijf met daarnaast voor- en naschoolse opvang van NulVier, het Instituut Maatschappelijk Werk en het Centrum voor Jeugd en Gezin in het gebouw gehuisvest. Een huisartsenpraktijk, een fysiotherapeut en een apotheek bevinden zich tussen het zorgcentrum en de MFA. De naam van het totale gebouw is 'Het Spoor'.

De Stappen heeft de katholieke identiteit. De school staat echter open voor andere levensbeschouwingen. Men wil uitgaan van de vier op bestuursniveau vastgestelde kernwaarden: Verwondering, Vertrouwen, Respect en Vergevingsgezindheid. Met deze kernwaarden worden de primaire drijfveren voor het handelen aangegeven. Er wordt daarbij aandacht besteed aan vieringen.

De school werkt met een continuïteitsrooster. Op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag blijven alle kinderen tussen de middag op school. De school heeft een managementteam bestaande uit een directeur, een onderwijskundig teamleider en 3 leerkrachten uit de onderbouw, middenbouw en bovenbouw. Verder zijn er 2 intern begeleiders.

De leerlingen zijn verdeeld over 23 groepen. De opbouw van de leerlingenaantallen binnen de school heeft min of meer de vorm van een piramide met de meeste leerlingen in de onderbouw en afnemende aantallen in de midden- en bovenbouw.

Door ruimtegebrek op de hoofdlocatie aan de Schaepmansstraat zijn de groepen 7 en 8 en één groep 6 ondergebracht aan de gerenoveerde pluslocatie aan het Wilhelminapark. Volgens de huidige prognose zal de komende jaren nog gebruik worden gemaakt van de pluslocatie.

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Domein 1. Kijkend naar de bevroegde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school ten opzichte van andere scholen in Nederland

- ☒ meer homogeen
- ☐ vergelijkbaar
- ☐ meer heterogeen

Domein 2: Ruimte voor verschillen

In het volgende schema wordt het onderwijsconcept van De Stappen weergegeven in de relatie tussen de mate waarin de lesmethode sturend is en de mate waarin diversiteit van leerlingen opgevangen kan worden.

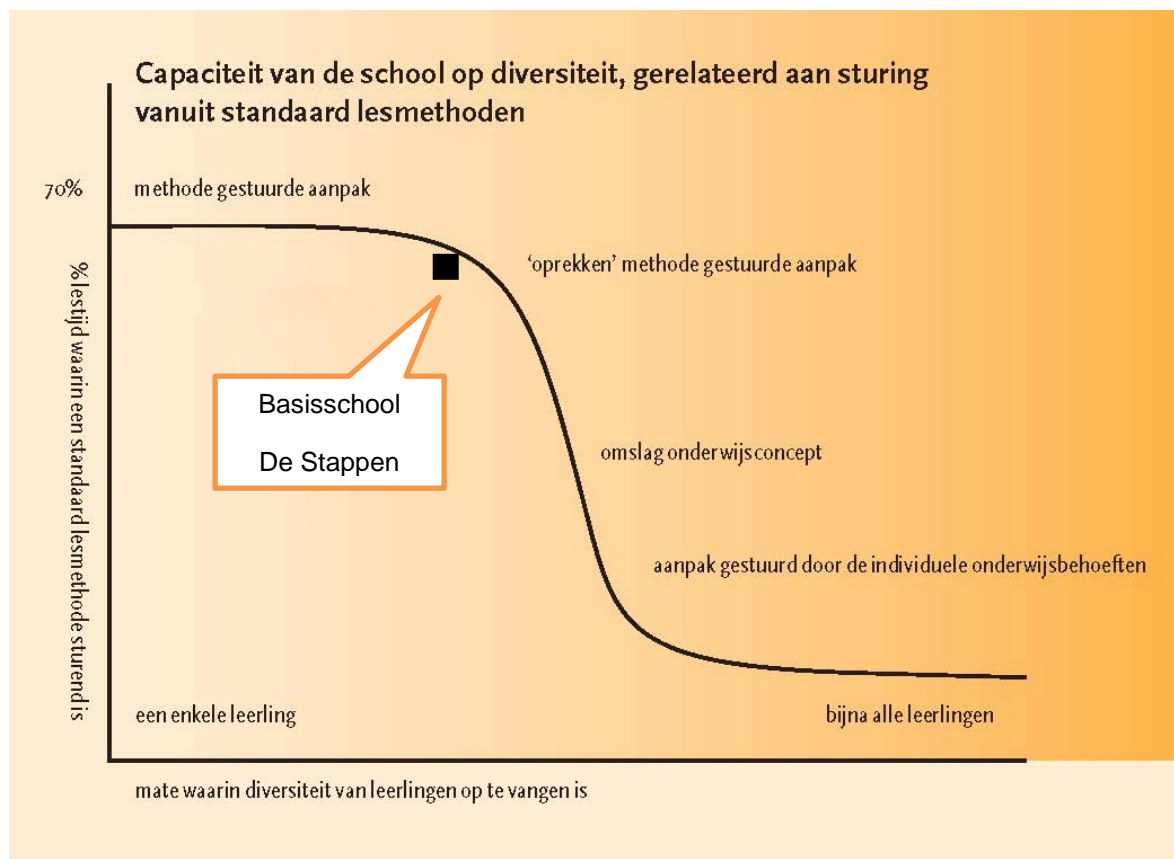
De gebogen lijn geeft van links naar rechts een mogelijk model van de ontwikkeling van een onderwijsconcept, startend bij het leerstofjaarklassensysteem met een strakke hantering van standaardmethoden. Via het oprekken van de methode-gestuurde aanpak toont het model een omslag in de aanpak naar het starten van de lesinhoud bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen in de klas.

Let wel: de richting van links naar rechts geeft alleen een wenselijke richting aan wanneer:

- De school meer ruimte wil bieden aan de bestaande diversiteit onder de leerlingen.
- De school meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs wil kunnen bieden.
- De leerlingenpopulatie van de school steeds meer divers wordt.

Scholen bevinden zich ergens op de gebogen lijn.

Basisschool De Stappen bevindt zich op positie

Domein 2. De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die

- ☐ basisondersteuning biedt aan leerlingen (passend bij een netwerkschool)
- ☒ enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
 - ☐ mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team (passend bij een brede ondersteuningsschool)

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

Domein 3. De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft

- ☐ extra 'handen' in de klas
- ☐ onderwijsmaterialen
- ☒ de ruimtelijke omgeving
- ☒ specialistische expertise
- ☒ contacten met externe relaties

Deze beschikbaarheid van voorzieningen past bij een smalle ondersteuningsschool.

Domein 4: Borging

Domein 4. De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

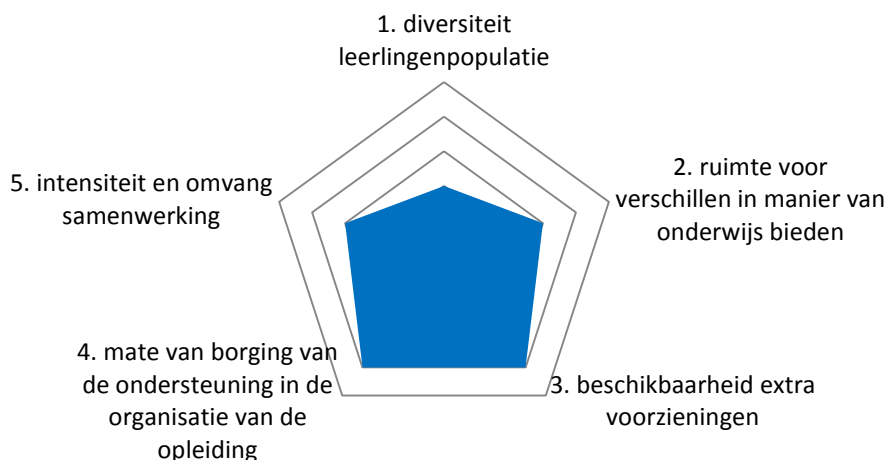
- ☒ op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig (passend bij een smalle ondersteuningsschool, een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- ☐ op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet (passend bij een netwerkschool)
- ☐ op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: Samenwerking binnen het onderwijs

Domein 5. De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Plein013 is

- ☐ intensief, in een stevig netwerk met veel partners (passend bij een brede ondersteuningsschool en een inclusieve school)
- ☐ intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een smalle ondersteuningsschool)
- ☒ matig intensief met enkele partners, beperkt met andere (passend bij een netwerkschool plus)
- ☐ beperkt (passend bij een netwerkschool)

Het ondersteuningsprofiel in één oogopslag

Over het geheel genomen is basisschool De Stappen te karakteriseren als een **netwerkschool met elementen van een kleine ondersteuningsschool**.

Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie (1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als ‘radar’ voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen ‘wenselijke’ vorm.

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

De sociaaleconomische achtergrond van de leerlingen is met betrekking tot het opleidingsniveau van ouders matig homogeen. Het merendeel van de ouders heeft een HBO- of universitaire opleiding. Er zijn soms complexe gezinssituaties. De school heeft 19 leerlingen met een leerlingengewicht van 0,3 en 11 leerlingen met een gewicht van 1,2.

Er is weinig verschil in de culturele achtergrond van de leerlingen. In iedere klas zijn er enkele kinderen uit een andere cultuur. Thuis wordt er Nederlands en een enkele keer dialect gesproken.

Binnen de groepen is er weinig verschil in het leerniveau en grote verschillen in leerstijlen. Minder dan 20% van alle leerlingen hebben speciale behoeften in het verwerken van de informatie en in het gedrag.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.

Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

Leerlingen zijn ingedeeld op grond van het leerstofjaarklassensysteem waarbij structurering, sturing door de leerkracht en methodisch werken grotendeels domineren ten opzichte van zelf ontdekken en zelfsturing. De methoden zijn leidend. De ambitie van de school is om methodesturing meer los te laten. Alle leerkrachten, en ook de nieuwe medewerkers, moeten daar in meegaan, waarbij de focus gericht blijft op opbrengstgericht werken. Er is dan ook een ontwikkeling ingezet naar meer zelfontdekkend leren en werken met kennis, met name bij de uitwerking van '21st Century Skills'. Vooral bij hoogbegaafde leerlingen is er ruimte om te werken met kennis en tijdens de lessen passen alle leerkrachten coöperatieve werkvormen toe. Voor de basisvakken stuurt voornamelijk de leerkracht het leerproces, bij wereldoriëntatie worden de methoden al meer los gelaten.

De school is gericht om vanuit de onderwijsbehoeften het maximale uit de leerling te halen wat al deels lukt bij bijvoorbeeld de leerlingen van de Plusklas. Zij werken met een portfolio. De overige leerlingen werken met een taakbrief waarbij het aanbod vast staat en de leerstof de leerweg bepaalt.

De prestaties van de leerlingen is op basis van gelijke normering en men kijkt naar de vaardigheidsscore en de vaardigheidsgroei, behalve bij een leerling met een eigen leerlijn. De leerkracht beoordeelt de prestaties van de leerling, het proces en de werkhouding wordt samen met de leerling besproken.

Extra ondersteuning wordt geboden zowel in als buiten de groep. Leerkrachten differentiëren op de verschillende leerstijlen van de leerlingen en passen o.a. coöperatieve werkvormen toe. Er is teamexpertise over opvattingen en aanpak in de onderwijszorg en de onderwijsvoorzieningen rond de school en in de regio. Teamexpertise om ouders als partner te betrekken is nog niet bij alle medewerkers aanwezig, evenals teamexpertise op gedrag. De Kanjertraining is wel ingevoerd, echter zijn er nog verbeteringen te behalen op uitvoeringsniveau.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

- Wanneer het team zich minder laat leiden door de methodesturing, kan meer recht worden gedaan aan de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.
- Het vasthouden aan het leerstofjaarklassensysteem geeft slechts beperkte mogelijkheden voor het verder invullen van passend onderwijs. Het team kan zich oriënteren op alternatieve groeperingsvormen. Er wordt al in meerdere bouwen groepsoverstijgend les gegeven voor een vak.
- Het team kan een start maken met leerlingen te betrekken in het onderwijsleerproces voor in eerste instantie één vak. Visualisatie van de vorderingen geeft leerlingen inzicht in het leerproces. Het praat + tekenblad kan de leerling ondersteunen in het verwoorden van de ondersteuningsbehoeften.
- De school kan de discussie aangaan hoe zij de leerling meer betreft in het eigen functioneren, hij/zij (deels) eigenaar wordt van het leerproces en er zelf (deels) verantwoordelijk voor is. Door het voeren van structurele kindgesprekken op vaste momenten kan de leerkracht de leerling ondersteunen in wat hij/zij wil leren, wat hij/zij daarvoor nodig heeft en hoe de leerling het eigen werk beoordeelt.

- Het team kan de discussie aangaan om voor alle leerlingen het portfolio in te voeren. De kindgesprekken kunnen hieraan worden gekoppeld en de leerlingen kunnen dit presenteren aan hun ouders.

3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.

Extra voorzieningen zijn: extra 'handen' in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

- Ruimtelijke omgeving: Voor de ruimtelijke omgeving heeft de school extra ruimtes voor didactische begeleiding (speel-/gymlokaal), extra ruimtes voor bewegingsbehoeften (rolstoeltoegankelijkheid, speel-/gymlokaal) en extra ruimtes voor verzorging/rust (time-out ruimte).
- Specialistische expertise op hbo/vwo-niveau is aanwezig voor motorische beperkingen, beperkingen door langdurige ziekte, ASS, AD(H)D, gedragsproblemen en dyslexie. Buiten de school is expertise snel toegankelijk.
- Samenwerking met instanties buiten het onderwijs: De school werkt regelmatig tot vaak samen met de SMW, BJZ, GGD, GGZ, (kinder)ziekenhuis.

4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.

Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

De school maakt gebruik van de 1-zorgroute. De groepsleerkracht is de 'eigenaar' van de onderwijsondersteuning voor een leerling en is als zodanig de eerste contactpersoon voor ouders. In het begin van elk schooljaar spreekt de groepsleerkracht alle leerlingen door met de vorige leerkracht(en) aan de hand van een groot groepsoverzicht. Hierin staan per leerling de stimulerende en belemmerende factoren en onderwijsbehoeften beschreven. De individuele onderwijsbehoeften worden zoveel mogelijk geclusterd en verwerkt in een groepsaanbod, vermeld in de groepsplannen. Er wordt een werkwijze nagestreefd waarbij de leerkracht vooraf nadenkt over wat een kind nodig heeft om de gestelde doelen te bereiken. De resultaten van de leerlingen worden vastgelegd in ParnasSys. De school heeft ambitieuze streefdoelen opgesteld die zijn vastgesteld op basis van leerlingpopulatie en gemiddelden over de verschillende groepen en verschillende toetsen over de afgelopen jaren. Er vinden jaarlijks diverse besprekingen plaats: twee keer per jaar een leerlingbespreking naar aanleiding van ZIEN!, een groeps- en leerlingbespreking voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben en twee keer per jaar een toetsbespreking n.a.v. de Cito. Als wordt bepaald dat een leerling extra begeleiding nodig heeft, wordt eerst informatie verkregen door een klassenobservatie, een gesprek met de leerling en ouders en informatie van het volgsysteem KIJK! of ZIEN!. Vervolgens komt er een plan van aanpak. Na een periode van ongeveer 10 weken wordt het plan van aanpak geëvalueerd en zo nodig aangepast. De remedial teacher biedt ondersteuning voor leerlingen ter voorkoming van een ontwikkelingsachterstand. en leerlingen voor wie een OPP is geschreven. De school heeft een Plusklas voor meer- en hoogbegaafde leerlingen van de midden- en bovenbouw.

De intern begeleiders streven naar coaching en kenniscoördinatie, maar hebben tot dusverre overwegend een instrumentele rol. De consultant van Plein013 ondersteunt en adviseert de school gericht op de ondersteunings-behoeften van de leerlingen en het primaire proces in de klas en bij de schoolontwikkeling.

Er is een intern ondersteuningsteam waarin de directeur, de intern begeleiders en op afroep de consultants plaatsnemen. Twee wekelijks vindt overleg plaats over het beleid en (individuele) leerlingen ten aanzien van begeleiding en ondersteuning.

Tevens is er een extern ondersteuningsteam waarin met toestemming van ouders, onderwijs, schoolmaatschappelijk werk en jeugdgezondheidszorg samenwerken.

De school heeft diverse protocollen, onder andere voor dyslexie en dyscalculie, protocol hoogbegaafdheid, en sociale veiligheidsprotocol en een protocol voor medische handelingen.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

De school kan zich verdiepen hoe zij de ouders nog meer bij de school kunnen betrekken als educatieve partners.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.

Gekeken wordt naar de mate waarin de begeleiding van de leerling binnen het onderwijs wordt afgestemd met die van de verschillende partners buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

De school heeft weinig zicht op de leerlingenpopulatie van de andere basisscholen in hetzelfde voedingsgebied. Binnen Plein013 hebben directeurs van alle basisscholen een aantal keren per jaar overleg en zijn er IB-netwerken. Binnen het eigen schoolbestuur zijn er tussen de scholen korte lijnen. Directeurs en IB-ers hebben regelmatig overlegbijeenkomsten. Bij het IB-netwerk gaat het dan vooral om kennisdeling en studiedagen speciaal voor IB-ers. Ook zijn er bijeenkomsten voor (beginnende) leerkrachten.

De school heeft vanuit Plein013 voor een bepaald aantal uren per week twee consultants toegewezen gekregen die de school ondersteunen bij het organiseren van Passend Onderwijs. De school maakt voor één leerling gebruik van het steunpunt voor Hoogbegaafde leerlingen. Er worden bijeenkomsten voor directeurs en vier bijeenkomsten voor IB-ers en consultants. Zij worden geïnformeerd over o.a. Passend Onderwijs en de nieuwe regelgeving. De school heeft nauwe contacten met het kinderdagverblijf Nulvier, gelegen in hetzelfde gebouw, BSO en de peuterspeelzaal die met de methode Piramide werken. De intern begeleider is betrokken bij leerlingen die vanuit de PSZ de overstap maken naar de school. Er is een 'warme' overdracht indien geïndiceerd. Leerlingen van groep 8 worden zowel digitaal als 'warm' overgedragen. Er is nauwelijks een terugkoppeling vanuit het VO.

De school heeft contact met het SBO als er sprake is van een verwijzing of terugplaatsing. Met de SO-scholen is er nauwelijks contact, wel via de consultants.

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

Een goed pedagogisch klimaat is belangrijk voor iedereen. Leerkrachtvaardigheden bepalen in hoge mate de veiligheid in de groep. De leerkracht doet er toe. Wanneer men spreekt over de aandachtsverdeling over alle leerlingen, schiet men hier wel eens in tekort. Met name de combinatie van een grote groep met een aantal leerlingen die een speciale aanpak nodig hebben, vraagt veel van leerkrachten.

Tijdens het interview spreken de aanwezigen uit dat men meer zou moeten uitgaan van de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Dit betekent dat men de methodesturing meer zal moeten loslaten, terwijl de methoden wel houvast bieden. Door de taakbrief en portfolio's anders in te vullen en vorm te geven, kan dit een omslag geven in het centraler stellen van onderwijsbehoeften.

Leerkrachten geven aan dat door de diversiteit onder de leerlingen en hun specifieke ondersteuning zij in de praktijk deskundiger worden. Het streven is om alle leerlingen **in** de groep te ondersteunen. Het team stelt hier wel grenzen aan met betrekking tot de haalbaarheid. Maximale ondersteuning bieden is afhankelijk van de leerling, de leerbaarheid, de zelfstandigheid, de middelen die meekomen met de leerling, de klassengrootte en de andere zorgleerlingen in de klas. Om ondersteuning in de klas te bieden zal er expertise bij de leerkracht aanwezig moeten zijn en zou men meer groepsoverstijgend kunnen werken. Leerlingen met hetzelfde niveau kunnen met elkaar werken, ze profiteren van elkaar en zij zitten beter in hun vel. Er zijn al slagen gemaakt, leerlingen worden al overgezet in een parallelgroep. De aanwezigen zien een rol voor de consulenten. Zij kunnen meer worden betrokken bij leerlingen die opvallend gedrag vertonen door hen te observeren en leerkrachten praktische te adviezen geven. Dit is al wel mogelijk, de school hanteert een procedure die planmatig via de intern begeleiders loopt. Voor een leerkracht wordt dat soms als vertragend beleefd.

Leerlingen in niveaus indelen heeft voordelen, maar het team is er zich ook van bewust dat leerlingen in heterogene groepen met en van elkaar leren.

Klassenverkleining zal in essentie niet bijdragen aan beter inspelen op de diversiteit van de leerlingen. Er zullen altijd minimaal drie niveaus zijn. Het team zoekt het meer in extra handen waardoor groepen opgesplitst kunnen worden en leerkrachten met meerdere collega's kan sparren.

Het team spreekt unaniem uit dat de school zorgplicht heeft, financiën er niet toe doen en zorgleerlingen op de school welkom zijn. De school is ook niet gevoelig voor wat ouders zeggen over het aantal zorgleerlingen. In tegendeel, het team kan laten zien dat zij in staat is om leerlingen specifieke ondersteuning te bieden. Samenwerking met ouders is voor de school van groot belang.

Bijlage: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

- ☒ weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen
- ☐ laag
- ☐ gemiddeld
- ☒ hoog
- ☐ matig
- ☐ sterk

Toelichting

De sociaaleconomische achtergrond van de leerlingen is met betrekking tot het opleidingsniveau van ouders matig heterogeen. De meeste ouders hebben een HBO- of universitaire opleiding. Er zijn soms complexe gezinssituaties. Meestal is er bij deze situaties sprake van betrokkenheid van de schoolmaatschappelijk werker en ondersteuning in de opvoeding. Zestien procent van de leerlingen komt uit een eenouder gezin. Jaarlijks komen er een paar leerlingen vanuit een crisisopvang tijdelijk naar de school. De school heeft 19 leerlingen met een leerlingengewicht van 0,3 en 11 leerlingen met een gewicht van 1,2.

- *thuis taal:*

- ☒ weinig
- ☐ matig
- ☐ sterk

Toelichting

In de thuissituatie wordt er voornamelijk Nederlands en af en toe dialect gesproken. In enkele gezinnen worden twee talen gesproken, als bewuste keuze of omdat het Nederlands onvoldoende beheerst wordt.

- *culturele achtergrond*

- ☒ weinig
- ☐ matig
- ☐ sterk

Toelichting

Er is weinig verschil in de culturele achtergrond van de leerlingen. In iedere klas zijn er enkele kinderen uit een andere cultuur. De diversiteit is wat dit betreft volgens de aanwezigen een mooie afspiegeling van de wijk.

De leerlingen op de school verschillen v.w.b.:

- *niveau van leren*

☒	weinig
☐	matig
☐	sterk

Toelichting

De leerlingen zijn ingedeeld op grond van het leerstofjaarklassensysteem. Binnen de groepen is de spreiding van het niveau van leren volgens de geïnterviewden weinig, wat betekent dat twee à drie leerlingen op een onderdeel afwijken van het gemiddelde niveau binnen de school. Twee leerlingen hebben een didactische achterstand op rekenen en zij werken op hun eigen niveau. Voor vier leerlingen is een Ontwikkelingsperspectief geschreven.

- *leerstijlen*

☐	weinig
☐	matig
☒	sterk

Toelichting

De geïnterviewden benoemen dat er onder de leerlingen veel verschil is in leerstijlen. De school heeft voorheen gewerkt met Meervoudige Intelligentie (MI). Nu passen leerkrachten in de lessen coöperatieve werkvormen toe. Volgens de geïnterviewden heeft wetenschappelijk onderzoek naar MI uitgewezen dat de inzet van sterke talenten niet effectief bijdragen aan de ontwikkeling van zwakkere gebieden.

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

☒	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☐	veel (meer dan 40%)

Toelichting

De schatting is dat minder dan 20% van de leerlingen speciale behoeften hebben in het verwerken van de informatie. Waar nodig wordt er rekening gehouden met de leerling door bijvoorbeeld het bieden van verlengde instructie, het geleerde terugvragen of laten zien, de les opdelen in kleine stukjes en visuele ondersteuning.

- speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)

- ☒ weinig (minder dan 20 %)
- ☐ een matig aantal (20 tot 40 %)
- ☐ veel (meer dan 40 %)

Toelichting

In elke groep zijn er leerlingen die speciale behoeften hebben in gedrag. Leerlingen zijn afgeleid, weinig betrokken of hebben begrenzing nodig in gedrag. De onderbouwleerlingen doen het goed, de bovenbouwleerlingen presteren wisselend. De Kanjertraining werkt in de gehele school goed.

De leerlingenpopulatie groeit en daarmee ook het aantal leerkrachten. Het team moet de doorgaande lijn met elkaar actueel houden.

Juiste leerkrachtbegeleiding is voor de leerlingen van belang, daarnaast kan een leerling een specifiek probleem hebben.

Het succesvol omgaan met leerlingen met speciale onderwijsbehoeften kan tot op zekere hoogte afgelezen worden aan het aantal zittenblijvers en verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs. In de afgelopen vier schooljaren is dit als volgt geweest:

<i>schooljaar</i>	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
aantal zittenblijvers ³	2	2	5 Herfstleerlingen vanaf dit jaar meegeteld	10
verwijzingen sbo ⁴	1	2	4	-
verwijzingen so ⁵ cat 1	-	-	-	-
verwijzingen so cat 2	-	-	-	-
verwijzingen so cat 3	-	-	-	-

Zowel vanuit cluster 2 als uit cluster 3 is één leerling teruggeplaatst naar het regulier onderwijs. De leerling met een cluster 3-indicatie volgt nu drie jaar onderwijs op De Stappen.

Het aantal leerlingen met een OPP:

	<i>aantal op dit moment</i>
leerlingen waarvoor een ontwikkelingsperspectief is opgesteld	4

³ Inclusief de zittenblijvers in de kleutergroepen.

⁴ sbo= speciaal basisonderwijs

⁵ so=speciaal onderwijs

Voor een aantal leerlingen is vanuit de arrangementen van Plein013 de volgende ondersteuning geboden:

arrangementen Plein013	<i>schooljaar 2014-2015</i>	<i>schooljaar 2015-2016</i>
leerlingen voor wie Taalhulp ingeschakeld		
leerlingen gebruik makend van Taalklas		
leerlingen naar Taalschool verwezen		
leerlingen naar Topklas verwezen		
leerlingen voor wie Steunpunt Hoogbegaafde II ingeschakeld	1	1
leerlingen gebruik makend van Intermezzo		
leerlingen verwezen naar Talentklas		

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
overdragen van kennis	☐	☒	☐	☐	zelf ontdekken
kennis verwerven	☐	☒	☐	☐	werken met kennis
klassikaal leren	☐	☐	☒	☐	individueel en groepjes-leren
sturing van het leren door de leerkracht	☒	☐	☐	☐	leerlingen sturen eigen leren
alle leerlingen op basisniveau brengen	☐	☒	☒	☐	het maximale uit elke leerling halen
leerstof bepaalt leerweg	☐	☒	☐	☐	beginsituatie leerling bepaalt leerweg
nadruk op gestructureerde opdrachten	☐	☒	☐	☐	nadruk op vrije opdrachten
gelijke normering prestaties	☐	☒	☐	☐	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties
beoordeling door leerkracht	☒	☐	☐	☐	zelfbeoordeling door leerling
evaluatie onderwijs door leerkracht	☒	☐	☐	☐	evaluatie samen met leerlingen

toelichting

Leerlingen zijn ingedeeld op grond van het leerstofjaarklassensysteem waarbij structurering, sturing door de leerkracht en methodisch werken grotendeels domineren ten opzichte van zelf ontdekken en zelfsturing. De methoden zijn leidend. De ambitie van de school is om methodesturing meer los te laten. Alle leerkrachten, en ook de nieuwe medewerkers, moeten daar in meegaan, waarbij de focus gericht blijft op opbrengstgericht werken. Er is dan ook een ontwikkeling ingezet naar meer zelfontdekkend leren en werken met kennis, met name bij de uitwerking van '21st Century Skills'. Vooral bij hoogbegaafde leerlingen is er ruimte om te werken met kennis en tijdens de lessen passen alle leerkrachten coöperatieve werkvormen toe. Bij het werken rond een thema worden vakken geïntegreerd, werken leerlingen vanuit een doel, wordt een plan van aanpak gemaakt, gestuurd op samenwerking en vindt er reflectie plaats (leerarrangement). De school heeft dit vorig schooljaar drie keer aangeboden. Voor de basisvakken stuurt de leerkracht het leerproces, leerlingen krijgen wel enige ruimte. Bij wereldoriëntatie worden de methoden al meer los gelaten. Uit de leerlingenraad komt naar voren dat leerlingen zelf leeronderwerpen willen voorleggen en zij geen behoefte hebben aan lange instructies.

De school is gericht om vanuit de onderwijsbehoeften het maximale uit de leerling te halen wat al deels lukt bij bijvoorbeeld de leerlingen van de Plusklas. Zij werken met een portfolio. De overige leerlingen werken met een taakbrief waarbij het aanbod vast staat en de leerstof de leerweg bepaalt. Het groepsoverzicht is leidend. Bij leerlingen met een eigen leerlijn bepaalt de beginsituatie van de leerling de leerweg.

De prestaties van de leerlingen is op basis van gelijke normering en kijkt men naar de vaardigheidsscore, behalve bij een leerling met een eigen leerlijn. De leerkracht beoordeelt de prestaties van de leerling, het proces en de werkhouding wordt samen met de leerling besproken.

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- ☒ vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- ☒ vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- ☒ vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen
- ☒ vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak

Toelichting

De remedial teacher werkt één dag in de week preventief voor de groepen 3, 4 en 5. De hulp van de remedial teacher wordt alleen ingezet nadat hulp door de leerkracht binnen de groep onvoldoende is gebleken. Leerlingen van de Plusgroep krijgen ondersteuning in en buiten de groep. Het streven is om ondersteuning in de groep te geven, de leerkrachtvaardigheden te vergroten en meer ondersteunende materialen in de klas te brengen.

Tijdens twee klassenbezoeken was te zien dat de leerkrachten les gaven die uitging van methodesturing. De leerkrachten gaven ondersteuning op groeps- en individueel niveau. Leerlingen werkten taakgericht, zelfstandig of in groepjes. Er werd een beroep gedaan op de zelfstandigheid van de leerlingen en zij werkten met uitgestelde aandacht. De leerkrachten zorgden voor rust en structuur in de werkles, reflecteerden op de les en complimenteerden de leerlingen op individueel- en groepsniveau. Er was sprake van effectieve leertijd.

Differentieert de onderwijsaanpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ☒ ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaanpak van de school
- ☐ incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- ☐ nee, niet of nauwelijks

Toelichting

Differentiatie vindt op vele manieren plaats. De leerkrachten passen coöperatieve werkvormen toe, visuele ondersteuning, creëren prikkelarme werkplekken en de leerstof wordt op verschillende manieren aangeboden. Daarnaast wordt gedifferentieerd op instructie, aanbod, tempo en de hoeveelheid lesstof (compacten/verrijken).

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten)?

Op de teldatum 1 oktober 2015 heeft De Stappen 596 leerlingen die zijn verdeeld over 23 groepen. Er zijn zeven combinatiegroepen 1/2 en de overige groepen zijn jaargroepen. Gemiddeld zitten er 25,9 leerlingen in een klas. Voor de uitvoering van lesgevende taken werken er totaal 42 groepsleerkrachten, 1 vakleerkracht gymnastiek en ter ondersteuning 1 remedial teacher en 1 onderwijsassistent.

De school is een opleidingsschool en heeft momenteel twee vierdejaarsstudenten en in een aantal groepen stagiaires.

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis): 80%

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen: 95%

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen: 95%

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling: 40%

Toelichting

De meeste leerkrachten kennen de kerndoelen en leerlijnen. In de groepsplannen staan de doelen beschreven en een aantal leerkrachten benoemt in de les het leerdoel. De leerkrachten zijn competent in het bieden van didactisch en pedagogisch maatwerk. Minder dan de helft van de leerkrachten gaat in gesprek met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoeften.

de mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- ☐ vooral individuele aanpak van leerkrachten
- ☐ aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- ☒ teamaanpak

Toelichting

Een teamaanpak is terug te zien bij de Kanjertraining, het toepassen van het directe instructiemodel en het gebruik van de taakbrief. De parallelgroepen gaan veelvuldig in overleg en er zijn intervisiemomenten.

de mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

- ☒ niet of nauwelijks
- ☐ soms
- ☐ vaak

Toelichting

De school heeft de ambitie om een begin te maken met educatief partnerschap. De leerkracht stelt de groepsplannen op en het brengt de onderwijsbehoeften in beeld. In het eerste contactmoment bij de start van de schoolloopbaan hebben ouders het woord en vertellen over hun kind. De school wil leerlingen betrekken bij de oudergesprekken. Enkele leerkrachten voeren gesprekken met leerlingen, zij het voornamelijk met leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. De gesprekken zijn nog niet structureel. Schoolbreed is een aanvang gemaakt met het ontwikkelen van beleid op kindgesprekken.

Teamexpertise

*Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)? Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.*

Het team van De Stappen heeft de volgende teamexpertise ontwikkeld:

- kennis over opvattingen en aanpak in de onderwijszorg (directe instructiemodel, handelingsgericht werken, werken met leerlijnen, onderwijsconcepten gebaseerd op onderwijsbehoeften van leerlingen zoals coöperatief leren)
- kennis over onderwijszorgvoorzieningen rond de school en in de regio

Onderstaande items zijn nog niet in de volle breedte aanwezig:

- een teamaanpak op gedrag (actualiseren afspraken op papier en werkend in de praktijk)
- competenties om ouders als partner te betrekken bij de onderwijszorg voor hun kind

Toelichting

De Kanjertraining is ingevoerd, echter zijn er nog verbeteringen te behalen op uitvoeringsniveau.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen

op de leslocatie:

- Extra begeleiding

De school heeft 596 leerlingen en 23 groepen waarmee het gemiddelde aantal leerlingen per groep uitkomt op bijna 26.

- **in** de klassen/groepen: *welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?*

In totaal is er **in** de klas **buiten** de handen van de aanwezige groepsleerkracht ongeveer 29 uur extra begeleiding per week beschikbaar. Dit is 1,25 uur per week per klas gemiddeld. De extra ondersteuning wordt geboden door de onderwijsassistent, de groepsleerkrachten en de LIO'er. De stagiaires voeren voornamelijk observaties en activiteiten uit met betrekking tot hun eigen opdrachten.

Overzicht van de extra handen **in** de klas **buiten** de handen van de aanwezige groepsleerkracht:

- Een onderwijsassistent in eigen dienst in de onderbouwgroepen. Het totaal aantal voor leerlingen inzetbare uren bedraagt bijna 9 uur per week.
- Leerkrachten met resturen voor gemiddeld 8 uur per week
- Vakleerkracht bewegingsonderwijs in de groepen 3 t/m 8 (totaal 16 groepen), waardoor de leerkrachten van deze groepen effectief een half uur per week onder leiding hun handen vrij hebben om werkzaamheden binnen de parallelgroep te verrichten. In totaal levert dit voor ongeveer 8 uur op (effectief).
- Vierdejaars studenten in groep 1/2 en groep 7. Effectieve inzetbaarheid ten behoeve van leerlingen met speciale onderwijsbehoeften: 4 uur.
- Stagiaires in diverse groepen zijn niet meegenomen in het overzicht. De beschikbaarheid en inzetbaarheid van stagiaires varieert.

Het totaal aan vastgestelde extra handen in het primaire proces bedraagt 29 uur per week. Deze tijd is in potentie beschikbaar voor speciale onderwijsbehoeften.

Per 1 april 2016 is er een uitbreiding in de formatie voor 0,6 wtf voor een HBO+ leerkracht in ondersteuning leerlingen speciale onderwijsbehoeften binnen en buiten de groep.

- **buiten** de klassen/groepen: *welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?*

Buiten de groep zet de school voor alle groepen ongeveer 20 uur per week in. Deze uren worden ingevuld door de remedial teacher en de onderwijsassistent.

Overzicht van de extra handen **in** de klas **buiten** de handen van de aanwezige groepsleerkracht:

- Remedial teacher in eigen dienst voor een dag per week. Het totaal aantal voor leerlingen inzetbare uren bedraagt 15 ½ uur per week. De remedial teacher wordt

ingezet voor ondersteuning aan leerlingen met een achterstand, nl. instructie, diagnostisch onderzoek, het maken van een handelingsplan voor het gebied waarop de leerling wordt begeleid, zorgen voor een transfer van het plan naar de klas en thuis en de leerkracht informeren.

- Leerkracht plusgroep voor een dag per week.
- De onderwijsassistent heeft vanaf januari 3 uur per week te besteden voor tutoring.
- Er zijn tevens gedurende 20 weken voor één dag per week extra handen voor groep 6 tot en met 8. Dit is 5 ½ uur per week.

Het totaal aan vastgestelde extra handen in het primaire proces bedraagt ongeveer 20 uur per week op jaarbasis. Deze tijd is in potentie beschikbaar voor speciale onderwijsbehoeften.

Onderstaand het totaal aantal 'extra handen' beschikbaar **in** en **buiten** de groep **buiten** de handen van de aanwezige groepsleerkracht.

Te gebruiken afkortingen voor functionarissen:

(Lkr. = leerkracht, Vklr. = vakleerkracht, OA = onderwijsassistent, RT = remedial teacher, AB = ambulant begeleider, OU = ouder/verzorger, LIO = leerkracht in opleiding, ST = stagiaire)

<i>Groep</i>	<i>Functionaris(sen)</i>	<i>Aantal uren per week</i>	<i>Aantal betrokken lln.</i>
1-2	OA Vierdejaars student	1,15 16	29
1-2a	OA ST	1,15 16	29
1-2b	OA ST	1,15 16	28
1-2c	OA	1,15	29
1-2d	OA ST	1,15 16	28
1-2e	OA ST	1,15 8	29
1-2f	OA ST	1,15 16	26
3a	ST Ou	16 2,5	24
3b	OU	2,5	24
<i>Groep</i>	<i>Functionaris(sen)</i>	<i>Aantal uren per week</i>	<i>Aantal betrokken lln.</i>
3c	ST Ou	16 2,5	24
3d	OU	2,5	23
4a			30
4b	ST	16	29
4c			30
5a			26
5b	ST	8	23
5c			25
6a			26
6b	ST	16	31
7a	Vierdejaars student	16	21
7b	ST	8	22
8a			29
8b			26
3 t/m 8	Vklr gym	7,30	
6 t/m 8	Lkr	5,30	
	RT	5,30 (0,2 fte)	
	OA	3 vanaf januari	tutoring bij gebruik van VVE-methode Piramide

Toelichting

- Tijdens gymlessen die de vakleerkracht verzorgt, worden leerkrachten ingezet bij hun duo-leerkracht in de parallelgroep.
 - De onderwijsassistent ondersteunt bij tutoring bij gebruik van VVE-methode Piramide.
 - Dit schooljaar is de school gestart als opleidingsschool met de Hogeschool Kind en Educatie (voorheen Pabo). In het schema staat vermeld het aantal uren dat een stagiaire in de klas aanwezig is en veelal observeert en eigen opdracht uitvoert. Het totaal aantal uren is dus niet de effectieve extra ondersteuningstijd buiten de handen van de aanwezige leerkracht.
 - De school heeft ook stagiaires onderwijsassistenten, dans- en muziekstagiaires.
-
- *Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:*

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale didactische kenmerken

Aangepaste leerlijnen:

- ☒ alternatieve methodes, nl. Maatwerk, F lijn Rekenrijk, blokschrift Pennestreken
- ☒ met een lager tempo, veel herhalen, nl. Veilig in Stapjes. redactierekenen Kinheim
- ☒ die (veel/snel) lezen vermijden, nl. Taal in Blokjes
- ☒ gericht op sensomotorische informatieverwerking, nl. Dedicon
- ☒ anders, nl., uitdagend materiaal hb: Rekeningtjers, Kien, Acadin

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken

Onderwijsmaterialen ondersteunend bij:

- ☒ methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling, nl. Kanjer

Aanpassingsvermogen aan kindspecifieke fysieke belemmeringen (in aanvulling op de didactische materialen)

Aanwezige materialen (zoals zitballen, 'sissel'-kussens voor hyperactieve kinderen, fysiotherapeutische materialen voor revaliderende kinderen, basis verpleegmaterialen voor langdurig zieke kinderen, MRT-materialen⁶ aangepast schrijfmateriaal, aangepast meubilair): wiebelkussens, stiltekofoon, kleurenklok, time-timer, schotten voor werktafel, Chewy tubes, handiwriter groep 3 en 4, maped schaar, Faber Castell schoolvulpotlood, setje Pengrippers (crossover, pinch, pencil-grip).

⁶ MRT=motorische remedial teaching

- *Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school*

aparte extra ruimtes voor didactische begeleiding

☒ speel-/gymlokaal

aparte extra ruimtes voor bewegingsbehoeften

☒ rolstoeltoegankelijkheid

☒ speel-/gymlokaal

aparte extra ruimtes voor verzorging / rust

☒ time-out ruimte⁷

Toelichting

De school heeft geen aparte vaste ruimtes voor didactische begeleiding. De RT-, IB- en andere ruimtes zijn wisselend beschikbaar.

Tijdens de pauze spelen leerlingen onder begeleiding van de leerkrachten op het schoolplein en op diverse speelplekken in de buurt. De leerlingen die in de pluslocatie aan het Wilhelminapark zitten, hebben geen plein en houden pauze in het park dat tegenover de school ligt.

- Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

<i>binnen de school zelf beschikbaar</i>	<i>buiten de school snel toegankelijk</i>	
	Ja	visuele beperkingen
	Ja	auditieve beperkingen
	Ja	spraak/taal belemmeringen
	Ja	cognitieve beperkingen
Ja	Ja	motorische beperkingen
Ja	Ja	beperkingen door langdurige ziekte
Ja	Ja	Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
Ja	Ja	AD(H)D
	Ja	Angst- en hechtingsstoornissen
	Ja	overige psychiatrische aandoeningen
Ja	Ja	gedragsproblemen
Ja	Ja	dyslexie
	Ja	onderwijsachterstanden andere culturen

Toelichting

Drie leerkrachten studeren dit schooljaar af op Master Sen gedrag.

⁷ Het kan zijn dat de ruimte nog niet als zodanig is ingericht, maar wel eenvoudig om te vormen.

- Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>soms</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>
SMW				☒
Bureau Jeugdzorg			☒	
GGD				☒
GGZ			☒	
MEE		☒		
(Kinder)ziekenhuis			☒	
Revalidatiekliniek	☒			
KDC	☒			
MKD		☒		
Justitiële inrichting	☒			
Politie		☒		
Gemeente: leerplicht		☒		
Gemeente: brede school			☒	
Gemeente: VVE		☒		
Gemeente: schakelklassen		☒		
Gemeente: ketenzorg		☒		
Kompaan de Bocht		☒		

Toelichting

De consulent is contactpersoon met betrekking tot het kinderziekenhuis, de directeur voor de brede school en VVE. Voor de overige instanties is de intern begeleider de contactpersoon.

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- *het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

De groepsleerkracht is de 'eigenaar' van de onderwijsondersteuning voor een leerling. Hij/zij is als zodanig de eerste contactpersoon voor ouders. Dit geldt ook als de leerling extra ondersteuning krijgt van een collega of in een andere groep. De leerkracht blijft de schakel tussen school en ouders. De intern begeleider, remedial teacher of consulent ondersteunt zo nodig.

- *de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*

De school maakt gebruik van de 1-zorgroute. Voordat een leerling extra ondersteuning krijgt, wordt eerst informatie verkregen door een klassenobservatie, een gesprek met de leerling en ouders en informatie van het volgsysteem Cito, KIJK! of ZIEN!. De individuele onderwijsbehoeften worden zoveel mogelijk geclusterd en verwerkt in een groepsaanbod. Er wordt gewerkt vanuit groepsplannen. Onderwijsbehoeften worden geformuleerd door aan te geven wat een kind nodig heeft om de volgende stap in zijn ontwikkeling te kunnen zetten. In plaats van vooral achteraf te bekijken of een kind de doelen heeft behaald (bijvoorbeeld door te toetsen) en te 'repareren' als dit niet het geval blijkt te zijn, wordt een werkwijze nagestreefd waarbij de leerkracht vooraf nadenkt over wat een kind nodig heeft om de gestelde doelen te bereiken.

De remedial teacher biedt ondersteuning voor leerlingen met een (dreigende) achterstandsontwikkeling en leerlingen voor wie een OPP is geschreven. De RT-er schrijft samen met de leerkracht een handelingsplan voor het gebied waarop de leerling begeleiding krijgt en zorgt voor transfer van het plan naar de klas en thuis. De school heeft een Plusklas voor meer- en hoogbegaafde leerlingen van de onder-, midden- en bovenbouw.

De consulent van Plein013 ondersteunt en adviseert de school gericht op de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen en het primaire proces in de klas en bij de schoolontwikkeling (aandragen van toetsen, signaleringslijsten, materialen, etc.).

De afstemming binnen de school wordt georganiseerd via het teamoverleg (een aantal keren per jaar) en het bouwoverleg (één keer per maand). Daarnaast stemmen ook collega's van parallelgroepen met elkaar af. Scholing en training wordt doorgaans op schoolniveau aangeboden, maar kan ook op bouwniveau georganiseerd zijn.

- *volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

Om vorderingen in ontwikkelingen bij de leerlingen vast te kunnen stellen, wordt gebruik gemaakt van Cito-toetsen, waaronder de Centrale Eindtoets voor groep 8, en methodegebonden toetsen. De resultaten worden vastgelegd in ParnasSys. De school heeft ambitieuze streefdoelen opgesteld die zijn vastgesteld op basis van leerlingenpopulatie en gemiddelden over de verschillende groepen en verschillende toetsen over de afgelopen jaren. De streefdoelen hebben betrekking op begrijpend en technisch lezen, spelling en rekenen voor groep 3 tot en met 8 en taal en rekenen voor de kleuters.

Om de voortgang van de sociaal-emotionele ontwikkeling te volgen is KIJK! en ZIEN! ingevoerd en een heeft de school hiervoor een analyseformulier ontwikkeld. Er wordt eerst een groepsplan gemaakt op groepsniveau en daarna pas een individueel plan voor de leerling.

- *planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

In het begin van elk schooljaar spreekt de groepsleerkracht alle leerlingen door met de vorige leerkracht(en) aan de hand van een groot groepsoverzicht. Hierin staan per leerling de stimulerende en belemmerende factoren en onderwijsbehoeften beschreven.

Er vinden jaarlijks diverse besprekingen plaats: twee keer per jaar een leerlingbespreking naar aanleiding van ZIEN!, een groeps- en leerlingbespreking voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben en twee keer per jaar een toetsbespreking n.a.v. de Cito. De leerkracht bereidt de groepsbespreking voor, analyseert en gebruikt hiervoor een format. Hierbij gebruikt men de gegevens uit de groep en de resultaten bij de niet-methodegebonden toetsen. Als wordt bepaald dat een leerling extra begeleiding nodig heeft buiten het groepsplan, komt er een plan van aanpak. Na een periode van ongeveer 10 weken wordt het plan van aanpak geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Er is een intern ondersteuningsteam waarin de directeur, de intern begeleiders en op afroep de consultants plaatsnemen. Twee wekelijks vindt overleg plaats over het beleid en (individuele) leerlingen ten aanzien van begeleiding en ondersteuning. De directeur is op de hoogte en neemt (eind)beslissingen.

Tevens is er een extern ondersteuningsteam bestaande uit de twee intern begeleiders, de schoolverpleegkundige, de schoolmaatschappelijk werker en op afroep de consultants. De Ouders worden vanzelfsprekend hierbij betrokken, de leerkracht is niet bij het gesprek aanwezig. Onderwijs, schoolmaatschappelijk werk en jeugdgezondheidszorg werken samen. De intern begeleiders streven naar coaching en kenniscoördinatie, maar hebben tot dusverre overwegend een instrumentele rol (jaarplanning 1-zorgroute, voorbereiden en voorzitten van groepsbesprekingen, ondersteuning bij het opstellen van groepsplannen etc.). In groepen waar het niet lekker loopt wordt door de intern begeleiders geobserveerd en volgt een nabespreking.

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*

De school heeft eigen richtlijnen voor het omgaan met dyslexie beschreven. Deze zijn in lijn met het landelijk protocol voor dyslexie. Op bestuursniveau wordt momenteel een nieuwe handreiking ontwikkeld.

Een protocol Ernstige RekenWiskundeproblemen en Dyscalculie wordt de komende jaren ontwikkeld om ingezet te worden als leidraad bij het ontwikkelen van goed rekenwiskunde-onderwijs, het afstemmen van het rekenonderwijs op de ontwikkeling van leerlingen en het voorkomen van reken-wiskundeproblemen.

Om de onderwijsprogramma's af te stemmen op leerlingen met meer dan gemiddelde intelligentie wordt gewerkt met DHH (Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid). De signalering vindt plaats volgens het Protocol voor Signalering en Diagnostisering van intelligente en (hoog)begaafde leerlingen in het Primair Onderwijs (SiDi3). Jaarlijks worden voor leerlingen van groep 3 tot en met groep 8 die daar voor in aanmerking komen de SiDi3 afgenomen.

De school heeft een sociale veiligheidsprotocol (twee opgeleide coördinatoren), een pestprotocol en een protocol voor medische handelingen is op bestuursniveau vastgesteld.

- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*
 - *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
 - *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
 - *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

- *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

De school streeft een educatief partnerschap met ouders na. De wijze waarop ouders betrokken zijn bij activiteiten als het bepalen van de ondersteuningsbehoefte van de leerling en het opstellen, uitvoeren en evalueren van het handelingsplan/ontwikkelingsperspectief is vooral informerend. Bij zorgleerlingen worden ouders wel betrokken bij het bepalen van de ondersteuningsbehoeften en het opstellen van een plan. De ene leerkracht slaagt er momenteel beter in om de deskundigheid van ouders te benutten dan de andere. Drie keer per jaar is een ouderavond zonder de leerling. De leerkracht informeert de ouders. De school gaat dit per schooljaar 2016 – 2017 op een andere manier vorm geven, door o.a. aan het begin van het schooljaar te beginnen met een kennismakingsgesprek.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen waarmee de school haar voedingsgebied deelt? Kent de school de andere scholen, bijvoorbeeld hoe de andere scholen omgaan met extra ondersteuning en hoe zij omgaan met verschillen?*

De school heeft globaal zicht op de leerlingenpopulatie van de andere niet onder hetzelfde bestuur vallende basisscholen in hetzelfde voedingsgebied. In Tilburg Noord zijn veel basisscholen horende bij vier verschillende besturen.

Een netwerk van buurtscholen op het gebied van leerlingenondersteuning verkeert in de opstartfase. De school maakt al jaren deel uit van de brede school Oud-Noord (per augustus 2015 omgebogen naar integrale planvorming op wijkniveau vanuit de Lokaal Educatieve Agenda Tilburg)

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de overige reguliere basisscholen binnen Plein013?*

Overleg met de overige reguliere basisscholen is minimaal. Directeuren hebben een aantal keren in het jaar een overleg en er zijn IB-netwerken, waaraan deel genomen wordt.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

Directeuren en IB-er hebben regelmatig hun eigen overlegbijeenkomsten. Bij het IB-netwerk gaat het vooral om kennisdeling met scholingsdagen. Dit jaar gaat het over begrijpend lezen, een onderwerp mede vanwege zwakke resultaten op meerdere scholen. Via de mail en telefoon bestaan er korte lijnen tussen de twintig basisscholen.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de centrale diensten van Plein013?*

Binnen Plein013 zijn er jaarlijks vier bijeenkomsten voor IB-ers en consultants. Zij worden geïnformeerd over o.a. Passend Onderwijs en de nieuwe regelgeving. Er zijn ook bijeenkomsten voor alle directeuren.

Plein013 biedt verschillende arrangementen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften, zoals de Taalschool voor o.a. vluchtelingen en de Talentklas. De Stappen maakt voor één leerling gebruik van het steunpunt voor Hoogbegaafde leerlingen. De school heeft vanuit Plein013 voor een bepaald aantal uren per week twee consultants toegewezen gekregen die de school ondersteunen bij het organiseren van Passend Onderwijs. Tevens is het mogelijk om gebruik te maken van expert-uren van een andere consultant die over specifieke expertise beschikt met betrekking tot de hulpvraag van de school.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

De basisschool was voorheen een VVE-school. Er zijn nauwe contacten met de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf binnen onze Multi Functionele Accommodatie. Allen werken we met de methode Piramide. De intern begeleider is betrokken bij leerlingen die vanuit de PSZ of KDV de overstap maken naar de school. Er is een papieren overdracht vanuit de peuterspeelzaal naast een 'warme' overdracht, daar waar gewenst. Het kinderdagverblijf Nulvier, gelegen in hetzelfde gebouw, gaat ook werken met KIJK!. De school heeft tevens contact met de buitenschoolse opvang.

De school werkt samen met de organisatie POVO-013. Zij houdt zich o.a. bezig met afspraken die betrekking hebben op de overstap naar het voortgezet onderwijs. Aan het begin van het schooljaar worden bijeenkomsten georganiseerd voor leerlingen van groep 8 en hun ouders. Op

een informatieavond presenteren de VO-scholen zich. Er vindt zowel een ‘warme’ als digitale overdracht plaats naar de docent van het voortgezet onderwijs. Er is nauwelijks een terugkoppeling vanuit het VO. Binnen het samenwerkingsverband is afgesproken dat er geen dubbel advies wordt gegeven.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de scholen voor sbo en so?*

De school heeft contact met het SBO als er sprake is van een verwijzing. Het SBO krijgt een digitale uitnodiging om het leerlingendossier in te kijken. Tevens is er contact wanneer bij een leerling van het SBO sprake is van terugplaatsing. Met de SO-scholen is er nauwelijks contact, wel via de consultants.

Opbrengsten uit het teamgesprek

Er is een teamgesprek gevoerd aan de hand van stellingen. Deze zijn bewust ambigu geformuleerd om de discussie op te roepen. Collega's hebben op persoonlijke titel hun mening gegeven en deze uitlatingen hoeven niet automatisch overeen te stemmen met het schoolbeleid. In het volgende overzicht is de weging van de argumenten op basis van consensus door de aanwezige collega's weergegeven. De eerste vijf gearceerde stellingen zijn voor het team de sterkste en/of belangrijkste argumenten die een rol spelen rond de realisering van Passend Onderwijs.

Rangorde	Team De Stappen
Sterk argument Zwak argument	De veiligheid in de groep wordt in hoge mate bepaald door leerkrachtvaardigheden.
	Door Passend Onderwijs krijgt de ‘gewone’ leerling te weinig aandacht.
	Door de methodesturing in het onderwijs creëren wij ‘buitenbeentjes’.
	Dankzij Passend Onderwijs worden leerkrachten nog deskundiger.
	Liever arrangementen op aparte leslocaties, dan arrangementen in de reguliere klas.
	Hoe homogener de groep, des te beter de leerprestaties.
	Liever klassenverkleining dan extra handen.
	Aanmelding is een ding: een leerling kan de school veel geld gaan kosten.
	Ouders hebben geen verstand van onderwijs en daarom kan de school beter bepalen wat een passend onderwijsaanbod is.
	Veel ‘zorg’ leerlingen op een school schrikt ouders af – dat is geen goede PR.

Afsluitende opmerkingen

Het team van basisschool De Stappen is een team die vooruit kijkt en gericht is op Passend Onderwijs voor alle leerlingen. Het is een team met ambities. Dit schooljaar richt men zich op de diverse voornemens, namelijk:

- besluitvorming vervanging rekenmethode
- resultaten volgsysteem sociale vaardigheden ‘ZIEN!’ omzetten in begeleidingsplannen
- implementeren nieuwe methode begrijpend lezen ‘Leeslink’ voor de groepen 4 t/m 8
- start invulling geven educatief partnerschap in samenhang ontwerpen nieuw rapport
- optimaliseren van het klassenmanagement, afstemmen doorgaande lijn binnen de school
- invulling geven aan Cultuureducatie met Kwaliteit Tilburg (CMKT)
- inrichten van de Opleidingsschool

De aangegeven groeimogelijkheden bieden kansen om meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs te kunnen bieden, maar ook om de 'gewone' leerlingen meer aan hun specifieke onderwijsbehoeften aangepast onderwijs te bieden. Of een dergelijke groei wenselijk is, is vanzelfsprekend afhankelijk van de opvattingen van de school, haar schoolbestuur en het samenwerkingsverband waar zij deel van uitmaakt.

Basisschool De Stappen toont zich net als de andere scholen van het samenwerkingsverband een open, gastvrije school die de discussie rond de onderwijsondersteuning naar aanleiding van de ontwikkelingen rond Passend Onderwijs graag aangaat.
Hopelijk ondersteunt dit rapport het team bij deze discussie.

Met dank voor de prettige ontvangst,

Ina Latuputty
Auditor Sardes